
УДК 811.161.2'367.5

Лариса Лісова

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРІЗВИЩ

У статті проаналізовано основні напрямки дослідження українських прізвищ, погляди учених-ономастів на історію формування та сучасний стан антропонімії. Окреслено здобутки учених у опрацюванні давніх і сучасних українських прізвищ. Теоретичний аналіз праць із антропоніміки дозволив виділити низку лінгвістичних проблем та різні підходи вчених в лінгвістичній науці. Наукові праці з української антропонімії з'являються з другої половини XIX століття, коли вивчення прізвищ здійснювали переважно в етнографічному та культурно-соціальному аспектах. Із другої половини XX століття прізвища починають розглядати в етимологічному, словотвірному, лінгвогеографічному планах, з'являються праці, присвячені вивченню української історичної антропонімії. Наприкінці XX — на початку XXI століття активізуються регіональні дослідження української антропонімії, розпочинається лексикографічне опрацювання прізвищ окремих територій.

Ключові слова: прізвище, антропоніміка, антропонім, ономастика.

Активізація розвитку антропоніміки як наукової галузі, посилений інтерес до дослідження сучасних й історичних особових назв та вивчення загальнотеоретичних питань антропоніміки — явище не випадкове, а продиктоване насамперед науковими і практичними проблемами, свідчення значимості антропоніміки не лише для мовознавства, а й для гуманітарних наук загалом [19 : 3]. Одна з актуальних проблем української антропоніміки — аналіз здобутків мовознавців у вивченні давньої та сучасної антропонімної системи. Мета роботи — окреслити ступінь опрацювання української антропонімії, зокрема давніх та сучасних прізвищ, у роботах українських та зарубіжних дослідників.

© Л.О. ЛІСОВА, 2016

На нашу думку, на сьогодні важливі всі ономастичні дослідження про власні особові назви. Спроби пояснення назв відомі ще з давньоруських літописів, із словників-азбуковників та словників-ономастиконів, у яких значне місце відводили фіксаціям тлумачень власних особових імен, переважно християнських. У середньовіччі інтерес до власних назв не зникає. Пояснюючи значення імен у праці «Лексиконъ славенороскій и именъ тлькованіє», український дослідник-лексикограф Памво Беринда звернув увагу на важливість правильного осмислення природи власного імені, якому передувала назва загальна. Очевидно, що про наукове опрацювання антропонімів ще рано говорити, але названі пам'ятки засвідчують інтерес до антропонімів ще в давні часи.

Дослідження антропонімів набуло системного характеру значно пізніше. Початок наукового вивчення слов'янської антропонімії пов'язують із появою роботи Ф. Міклошича «Die Bildung der slavischen Personennamen» (1860). У ній автор пояснив творення простих антропонімів і навів список словотворчих суфіксів, розглянув форми поєднання компонентів складної особової назви. Підходи, що використав у вивченні слов'янських особових назв Ф. Міклошич, до сьогодні не втратили своєї актуальності, ними активно послуговуються сучасні ономасти.

Першими спробами наукового дослідження української антропонімії можна вважати невеликі статті А.І. Степовича «Заметка о происхождении и склонении малорусских фамилий» (1882) [15] та М.Ф. Сумцова «Малорусские фамильные прозвания» (1885) [16]. М.Ф. Сумцов значну увагу зосередив на проблемі словотвірного аналізу прізвищ, виділив основні афікси, що були використані у творенні прізвищ, описав семантику твірних основ доступного йому прізвищевому матеріалу, розглянув проблему іншомовних прізвищ — зрештою, порушив у статті низку важливих питань і подав цікаві спостереження щодо них. Подальший розвиток української антропоніміки пов'язаний з іменами В.Ю. Охримовича, В.І. Щербини, В.М. Ястребова.

Основоположником української антропоніміки справедливо вважають І.Я. Франка. У праці «Причинки до української ономастики» дослідник проаналізував деякі типи прізвищ, порушив проблему класифікації прізвищевих назв, які розглянув не лише як елемент мовної системи, а й як продукт відображення економічних та соціальних відносин [18]. Значну роль в українській антропоніміці відіграла праця М. Корниловича «Огляд народних родових прізвищ на Холмщині та Підляшші» та «Народна родова ономастика на Волині наприкінці XVIII ст. і в I-й пол. XIX ст.» [7]. Автор розглянув проблему становлення прізвищ, появи їхнього унормованого вживання.

Значне поживлення українських антропонімічних студій у 50 — 60-х роках ХХ ст. пов'язане передусім з іменами Л.Л. Гумецької, Ю.К. Редька, П.П. Чучки, І.Д. Сухомлина. Аналізуючи особливості словотвору української актової мови XIV—XV ст., Л.Л. Гумецька значну увагу приділила власним назвам, зокрема іменам і топонімам [2]. Дослідниця виділила

словотворчі афікси, окреслила структурні елементи власних імен, зокрема найпоширеніші суфікси, які входять до складу твірної основи антропоніма.

Вагомим здобутком українського прізвищознавства стали монографічне дослідження «Сучасні українські прізвища» [13] та важливий для практичного вжитку «Довідник українських прізвищ» Ю.К. Редька, які досі не втратили наукової цінності. Прізвища у лексико-семантичному та словотвірному аспектах цілісно проаналізовано в словнику прізвищ, зібраному та впорядкованому вченим протягом 25 років. Машинописний варіант цієї грандіозної за обсягом роботи (8 томів) опубліковано лише 2007 р., за чотирнадцять років після смерті автора — двотомний «Словник сучасних українських прізвищ» [12]. У роботі описано значення основ прізвищ, їхню етимологію, спосіб творення кожної антропонімолексеми, її територіальне поширення, до кожного прізвища подано відмінкові закінчення. Прізвищевий матеріал зібрано не лише з усієї сучасної території України, а й із давніх українських етнічних земель, зокрема Лемківщини, Холмщини, міст Ярослава, Перемишля, Воронежа з навколишніми територіями, а також області Бачки у Сербії, заселеної значною мірою українцями.

Територіально та хронологічно вужче дослідження І.Д. Сухомлина, який зосередив увагу на антропонімії Полтавщини XVII ст. [17]. Це дало можливість докладніше розглянути та описати прізвищеві назви, цілісно й повно схарактеризувати давню антропонімію одного з регіонів України. Інтерес до способів іменування особи в давніх писемних пам'ятках зумовив появу робіт про історичну антропонімію деяких регіонів України. Антропонімію північної частини Лівобережної України другої пол. XVII — першої пол. XVIII ст. проаналізувала О.Д. Неділько. Харківський перепис 1660 р. став матеріалом для дослідження С.П. Бевзенка. Українській історичній антропонімії присвячено праці А.М. Залеського та В.Ю. Франчук.

Всю антропонімосистему Закарпаття в синхронії та діяхронії проаналізував П.П. Чучка, дисертаційна робота якого стала першим системним дослідженням антропонімії одного з регіонів України [20]. Прізвищевий матеріал автор розглядає за трьома аспектами: словотвором, семантикою, етимологією, зазначаючи, що їхнє поєднання в одній класифікації недоцільне, оскільки не може охопити всіх типів іменувань одночасно.

1970 року вийшла друком монографія П.П. Чучки «Антропонімія Закарпаття. Вступ та імена», де були представлені результати докторської дисертації автора. Повний текст цієї великої за обсягом роботи, який став доступним читачеві 2008 р., можна вважати одним із найвагоміших здобутків сучасної антропоніміки. Значні досягнення П.П. Чучки і в антропонімічній лексикографії. Цінне і надійне джерело фактичного матеріалу та його етимологічної інтерпретації — історико-етимологічний словник «Прізвища закарпатських українців» [22]. Вагомим для опрацю-

вання проблеми давніх слов'янських імен, а також для вивчення автохтонних імен як основи прізвищ став словник «Слов'янські особові імена українців» [23].

Об'єктом уваги багатьох дослідників були і є словотвір та структура українських прізвищ. Словотвір українських особових назв опрацювали Л.Л. Гумецька, І.І. Ковалик, Л.В. Кракалія, К.М. Лук'янюк, Г.Ф. Шило. Зокрема, вже в 60-х роках на матеріалі антропонімів певного регіону або писемної пам'ятки науковці вивчали словотвірні особливості українських прізвищ. Проблему словотвору власних назв опрацювали С.П. Бевзенко, П.І. Білоусенко, Т.Д. Братушенко, А.О. Свашенко.

Питання етимології як окремого аспекту дослідження прізвищевих матеріалів порушено в 60-х рр. у роботах А.О. Білецького, В.В. Німчука, І.Д. Сухомлина, О.Б. Ткаченка, П.П. Чучки. У сучасній антропонімії етимологічний аналіз найбільшого розвитку досягнув у працях В.П. Шульгача. Книга «Нариси з праслов'янської антропонімії» присвячена реконструкції праслов'янського антропонімного фонду [25]. Дослідження виконано на багатому фактичному онімному матеріалі — сучасному й історичному — всіх слов'янських мов. Ця праця — цінний здобуток української антропоніміки, вагомий внесок у слов'янські етимологічні студії. Етимологічному аналізу прізвищ присвячено розвідки С.О. Вербича, І.В. Єфименко, І.М. Железняк, О.П. Карпенко.

Українська антропоніміка 70-х років зосередила увагу на теоретичних проблемах, зокрема на питанні історії становлення та вивчення прізвищ (М.Л. Худащ), створення класифікації прізвищевих назв. Своєрідним теоретичним узагальненням усіх концепцій розвитку староукраїнської антропонімної системи стала праця М.Л. Худаща «З історії української антропонімії» [19]. Запропоновані дослідником принципи аналізу антропонімів, особливо давніх прізвищевих назв, стали основою для подальших ономастичних студій, вони активізували роботу, пов'язану з вивченням прізвищевих назв у писемних пам'ятках, що було зумовлено вибором обґрунтованого підходу до групування прізвищ. На матеріалі адміністративно-юридичних документів із усієї території України Р.Й. Керста опрацювала історичну антропонімію XVI ст. [6]. Дослідниця простежила способи ідентифікації особи, згрупувавши пропріальну лексику за кількістю компонентів та семантикою.

Не менш цінні для антропоніміки результати дослідження Р.І. Остаща, який на матеріалі «Реєстру Війська Запорозького» 1649 р. проаналізував особливості іменування особи у першій половині XVII ст. Починаючи з 2004 р., учений публікував у наукових збірниках фрагменти словника давніх особових імен українців. Частина словника, які автор друкував під назвою «Українські особові імена середини XVII ст. як об'єкт лексикографії» [10], стали однією з перших спроб лексикографічного опрацювання давньої української антропонімії. Завдяки глибокому аналізу антропонімного матеріалу словник Р.І. Остаща — надійне джерело для вивчення власних імен та прізвищ. Необхідно відзначити, що

праці М.Л. Худаша, Р.Й. Керсти, Р.І. Остаха посилили інтерес дослідників до з'ясування способів називання особи в писемних пам'ятках та активізували їхню роботу в цьому напрямі.

Історичній антропонімії присвячено праці Б.Б. Близнюк, М.О. Демчук, О.Я. Добровольської, М.І. Сенів. На багатому матеріалі власних особових назв, зафіксованих Йосифінською та Францисканською метриками, виконано дослідження І.Д. Красовського, С.Є. Панцьо, І.Д. Фаріон. Спадкові антропонімолексеми в українських писемних пам'ятках XVI ст. проаналізувала І.В. Єфименко [3], антропонімію Житомирщини XVI–XVII ст. опрацювала Л.В. Ящук [26].

Вагомим внеском в українську антропоніміку стали студії з української історичної антропоніміки, здійснені польськими науковцями. Проблемі становлення українських прізвищ та відображенню цього процесу в давніх писемних пам'ятках присвячено праці Е. Вольнич-Павловської [30], В. Шульовської [29], Е. Рудольф-Жолковська [28] та І. Митнік [27] проаналізували історичну антропонімію Волині.

На нашу думку, значну роль в активізації сучасних українських студій відіграють діаспорні антропонімічні дослідження: С.М. Радіон опрацював українські прізвища Австралії («Словник українських прізвищ у Австралії», 1981 р.), Ф. Богдан — Канади («Словник українських прізвищ у Канаді», 1971 р.). Видатний мовознавець О.Т. Горбач проаналізував особливості наголосу прізвищ Львівщини, а також визначив специфіку творення їхніх фонетичних варіантів («Прізвища й особливості їх наголосу в наддністрянській говірці села Романів Львівської області», 1993 р.). Вагомим здобутком діаспорної антропоніміки стали праці В. Ірклієвського «Наші ймення, їх походження та значення» (Мюнхен, 1968 р.) та «Етимологічний словник українських прізвищ — прізвищезнавство» (Мюнхен, 1987 р.) [5], де проаналізовано понад 70 тисяч антропонімолексем.

Протягом останніх десятиліть дослідники активно вивчали регіональну антропонімію України, зокрема Південного Заходу України, а саме: Закарпаття (П.П. Чучка), Бойківщини (Г.Є. Бучко), Буковинської Наддністрянщини (Л.О. Тарновецька), Опілля (Г.Д. Панчук), Північної Тернопільщини (С.В. Шеремета), Західного Поділля (Н.І. Рульова). Не менш важливі роботи, у яких досліджені офіційні іменування інших регіонів України, зокрема Східної (В.Д. Познанська), Північного Степу (Т.В. Марталого), Лубенщини (Л.О. Кравченко), Полтавщини (І.Д. Сухомлин), Середньої Наддніпрянщини (Ю.К. Бабій), Нижньої Наддніпрянщини (І.І. Ільченко), Дніпровського Припоріжжя (І.А. Корнієнко), Уманщини (Ю.І. Блажчук), Центральної та Східної Донеччини (Ю.М. Новикова).

Сучасну українську антропонімію лексикографію поповнили інверсійні (Г.Д. Панчук) та словозмінно-орфографічні словники: «Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьщини)» [24]; «Практичний словозмінно-орфографічний словник прізвищ Центральної та Східної Донеччини» [25]. Значну роботу щодо збору і систематизації сучасних прізвищ здійснив В.О. Горпинич. Дослідник

самостійно та у співавторстві опублікував такі словники: «Прізвища степової України»; «Прізвища правобережного Степу»; «Прізвища Дніпровського Припоріжжя»; «Прізвища Середньої Наддніпряниці». Цінні для сучасного дослідника словники прізвищ, надруковані як додатки до монографій С.Є. Панцьо, Л.О. Кравченко та ін., це надійний матеріал для подальших студій науковців.

Серед ономастичних досліджень вагоме місце посідає проблема засвідченого в прізвищах світогляду народу, його менталітету, специфічних культурних, національних та побутових особливостей [1; 4; 11; 21]. Збереження етнокультурної специфіки у відапелятивних патронімах на матеріалі Північної Донеччини аналізує Н.Ю. Булава. Дослідниця наголошує, що «українська антропонімія як одна з форм фіксації досвіду етносу зберігає і передає з покоління в покоління інформацію про природу, закони людської поведінки чи психології, естетичні цінності. Етнокультурна специфіка прізвищ полягає у збереженні певних реалій минулого й сучасного, притаманних національній культурі» [1]. Авторка вважає, що до прізвищ, які містять інформацію про особливості буття народу, належать назви людей за родом діяльності, внутрішніми та зовнішніми ознаками, сімейним станом, етнічною, соціальною чи релігійною ознакою, а також назви міфічних істот.

Як джерело інформації про дохристиянський світогляд наших предків, їхні вірування досліджує слов'янський антропонімікон С.М. Пахомова [11]. Дослідниця зазначає, що «дешифрувати культурну інформацію, закодовану в імені, дозволяє не лише етимологія онімів. Разом із певним відбором мовних одиниць, вживаних у функції власних імен людей, уся система їх використання, надавання, заміни, різних заборон тощо може свідчити про світогляд і свідомість давньої людини, адже зв'язок між власним іменем і його носієм визначається комплексом звичаїв, традицій, ритуалів, наявних у суспільстві правил, похідних від вірувань, міфології та релігії» [11 : 207].

На думку І.М. Желєзняк, за окремими свідченнями, наявними в антропонімі, можна відтворити елементи свідомості народу, відчуття людиною себе й навколишнього світу [4 : 78]. У власній назві закодована пам'ять століть, у ній закладена така велика інформація, яку сучасні методи дослідження ще не дозволяють виділити повною мірою. Перша поява власної особової назви, виділеної із загальної мовної тканини зі своїми характерними ознаками, була витвором синтезу мови й духовної культури як елемента загального світосприйняття людини. Антропонімооснови, пов'язані з лексикою конкретного значення, перетворюючись на символи, набували нового значення ще через емоційний код, закладений в антропонімі [4 : 76–77].

Вплив вірувань на становлення пропріальної лексики — один із аспектів наукових пошуків В.В. Лучика. Учений стверджує, що антропонімія — своєрідна скарбниця давньої лексики, яка віддзеркалює релігійні уявлення праукраїнців, засвідчує світогляд, вірування народу, зберігаючи у

своїх основах назви багатьох язичницьких божеств [8 : 138]. Питанню місця антропонімів, що сягають походженням ще язичницької доби, та співвідношенню їх із пізнішими антропонімами періоду появи християнства приділяє увагу П.П. Чучка [24]. Дослідник робить висновок про значну збереженість автохтонних антропонімів, про їхню кількісну перевагу над антропонімолексемами, пов'язаними із християнством.

Українське прізвищезнавство на сучасному етапі має вагомі здобутки. Оpubліковано низку ґрунтовних монографій, присвячених вивченню антропонімних систем окремих регіонів України, аналізові давньої української антропонімії, теоретичним проблемам антропоніміки. Протягом останніх років відбулися ономастичні конференції та вийшли друком наукові збірки: «Питання історичної ономастики України» (1994 р.), «Ономастика східних слов'ян» (1996 р.), «Українська ономастика: матеріали наукового семінару, присвяченого 90-річчю К.К. Цілуйка» (1998 р.), «Слов'янська ономастика» (1998 р.), «Українська пропріальна лексика: матеріали наукового семінару 13–14 вересня 2000 р.» (2000 р.), «Актуальні питання антропоніміки» (2005 р.), «Дослідження з ономастики» (2008 р.); колективних монографій: «Ономастика України першого тисячоліття нашої ери» (1992 р.), «Ономастика України та етногенез східних слов'ян» (1998 р.), «Ономастика Полісся» (1999 р.). Аналізові ономастичного матеріалу присвячені наукові збірники, опубліковані окремими випусками: «Записки з ономастики» (Одеса), «Ономастичні науки» (Донецьк), «Studia slovakistica» (Ужгород), щорічник «Студії з ономастики та етимології» (Київ, Інститут української мови НАН України).

Отже, українська антропоніміка має вагомі здобутки в опрацюванні важливих теоретичних питань, а саме: групування та аналіз давніх прізвищевих назв з урахуванням їхніх компонентів; проблема класифікації сучасних прізвищ; антропонімія як джерело інформації про світогляд народу тощо. Дослідження сучасних прізвищ України загалом і її конкретних регіонів зокрема широко представлено у працях вітчизняних антропонімістів. У них здійснено ґрунтовні лексико-семантичний та словотвірний аналізи власних особових назв, враховано їхню частотність, варіантність, локалізацію. На особливу увагу заслуговує аналіз антропонімів на матеріалі давніх писемних пам'яток та їхній етимологічний коментар.

Незважаючи на численні студії науковців, на сьогодні в галузі антропоніміки існує низка спірних і малодосліджених питань, які чекають свого наукового опрацювання. До них належать такі: співвідношення прізвиць та прізвищ на рівні перетворення апелятивних назв у власні; спільність і відмінність словотворчих засобів загальних і власних назв; специфіка морфемної будови та лексико-семантичних типів твірних основ антропонімів, міжмовних, регіональних, діалектних явищ в антропонімії та ін. Одне із важливих завдань сучасної антропоніміки — максимальне виявлення і фіксація прізвищ на всій території України та їхній лінгвістичний аналіз.

1. Булава Н.Ю. Збереження етнокультурної специфіки в апелювативних семантичних патронімах північної Донеччини / Н.Ю. Булава // Філологічні студії : наук. часопис / гол. ред. В.С. Зубович. — Луцьк, 2005. — №. 3–4. — С. 134–141.
2. Гумецька Л.Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст. / Л.Л. Гумецька. — К. : Видавництво АН УРСР, 1958. — 298 с.
3. Єфименко І.В. Українські прізвищеві назви XVI ст. / І.В. Єфименко. — К. [б. в.], 2003. — 168 с.
4. Железняк І.М. Світоглядний код слов'янської антропонімної лексики / І.М. Железняк // Актуальні питання антропоніміки / відп. ред. І.В. Єфименко. — К. : [б. в.], 2005. — С. 76–88.
5. Ірклієвський В. Етимологічний словник українських прізвищ : прізвищезнаство / В. Ірклієвський. — Мюнхен, 1987. — 904 с.
6. Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування / Р.Й. Керста. — К. : Наук. думка, 1984. — 152 с.
7. Корнилович М. Народна родова ономастика на Волині наприкінці XVIII ст. і в 1-й пол. XIX в. / М. Корнилович // Етнографічний вісник ВУАН. — 1930. — Кн. 9. — С. 127–131.
8. Лучик В.В. Становлення пропріальної лексики України у зв'язку з розвитком релігійних вірувань / В.В. Лучик // Studia Slovakistica. — Випуск 3 : Магічне світло імені (До 75-річчя професора П.П. Чучки): Зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред.: С.М. Медвідь-Пахомова]. — Ужгород : [б. в.], 2003. — С. 138–144.
9. Новикова Ю.М. Практичний словозмінно-орфографічний словник прізвищ Центральної та Східної Донеччини / за ред. проф. Т.Ю. Ковалевської та проф. І.Є. Намакштанської. — Донецьк : «Вебер», 2007. — 996 с.
10. Остап Р.І. Українські особові імена середини XVII ст. як об'єкт лексикографії. 19 / Р.І. Остап // Студії з ономастики та етимології. 2010 / НАН України. Ін-т укр. мови; редкол.: ... І.В. Єфименко (відп. ред.) [та ін.]. — Луцьк : ВМА «Терен», 2010. — С. 157–198.
11. Пахомова С.М. Реконструкція світогляду язичників за даними слов'янської антропонімії / С.М. Пахомова // Вісник Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника. Філологія. — Випуск XXIX–XXXI. — Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського нац. ун-ту, 2011. — С. 204–207.
12. Редько Ю.К. Словник сучасних українських прізвищ : у 2 т. / за ред. Д. Гринчишина. — Львів, 2007. — Т. 1–2.
13. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища / Ю.К. Редько. — К. : Наук. думка, 1966. — 216 с.
14. Словник прізвищ : практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьчини) / гол. ред. К.М. Лук'янюк. — Чернівці : «Букрек», 2002. — 424 с.
15. Степович А.І. Заметка о происхождении и склонении малорусских фамилий / А.І. Степович // Филологические записки. — Воронеж, 1882.
16. Сумцов М.Ф. Малорусские фамильные прозвания / М.Ф. Сумцов // Киевская старина. — 1885. — Февраль. — С. 214–219.
17. Сухомлин И.Д. Основы полтавской ономастики : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / И.Д. Сухомлин. — Харьков, 1964. — 20 с.
18. Франко І.Я. Причинки до української ономастики / І.Я. Франко // Франко І.Я. Зібрання творів : у 50 т. — К. : Наук. думка, 1982. — Т. 36 : Літературно-критичні праці. — С. 391–424.
19. Худаш М.Л. З історії української антропонімії / М.Л. Худаш; Д.Г. Гринчишин (відп. ред.); АН Української РСР, Ін-т суспільних наук. — К. : Наук. думка, 1977. — 236 с.
20. Чучка П.П. Антропонімія Закарпаття : монографія / П.П. Чучка. — Ужгород : [б. в.], 2008. — 672 с.
21. Чучка П.П. Антропонімія як засіб етнічної ідентифікації людності / П.П. Чучка // Мовознавство. — 1988. — №. 1. — С. 11–21.
22. Чучка П.П. Прізвища закарпатських українців : істор.-етимол. словник / П.П. Чучка. — Львів : Світ, 2005. — 704 с.

23. Чучка П.П. Слов'янські особові імена українців : істор.-етимол. словник / П.П. Чучка. — Ужгород : Ліра, 2011. — 432 с.
24. Чучка П.П. Сліди язичництва в антропонімії українців карпатського регіону / П.П. Чучка // Ономастика України першого тисячоліття нашої ери / відп. ред. Д.Г. Бучко. — К. : Наук. думка, 1992. — С. 176–183.
25. Шульгач В.П. Нариси з праслов'янської антропонімії / В.П. Шульгач. — К. : Довіра, 2008–2015. — Ч. I–II. — 413 с.
26. Ящук Л.В. Антропонімія Житомирщини XVI — XVII ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л.В. Ящук. — К., 2008. — 20 с.
27. Мутник І. Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku / І. Мутник. — Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2010. — 412 s.
28. Rudolf-Ziółkowska E. Uwagi o antroponimii ziemi łuckiej w XVII–XVIII wieku (na podstawie Albumu studentów Akademii Zamojskiej z lat 1595–1781) / E. Rudolf-Ziółkowska // Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej. — 2000. — Т. 36. — S. 109–119.
29. Szulowska W. Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwówskiej / W. Szulowska. — Warszawa, 1992.
30. Wolnicz-Pawłowska E. Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim / E. Wolnicz-Pawłowska. — Warszawa, 1993. — 340 s.

Статтю отримано 10.03.2016

Larysa Lisova

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Luts'k

HISTORY OF STUDYING AND PERSPECTIVES OF RESEARCH OF UKRAINIAN SURNAMES

Main directions of study of the Ukrainian last names are analysed in the article, looks of scientists on history of forming and modern state of anthroponomastics. Achievements of scientists are analysed in the study of the Ukrainian last names. The theoretical analysis of labours from anthroponomastics allowed to select the row of linguistic problem and different approaches of scientists in linguistic science. Scientific labours from Ukrainian anthroponym appear from the second half of XX century, when the study of the last names was carried out mainly in ethnographic and in a civilized manner-social aspects. From the second half of XX century of the last name begin to examine in etymologic, word-formation plans, labours, devoted the study of Ukrainian historical anthroponym, appear. At the end of XX century — at the beginning XXI century activate regional researches of Ukrainian anthroponym, the lexicographic analysis of the last names of separate territories begins.

The semantics of bases and word-formation structure of the modern last names in the south of Volyn region have been analyzed. Onim and appellative vocabulary represented in bases of the last names has been determined; various after structure variants of the names, toponymic and appellative nominations of a person giving reasons for the last names, have been considered. The productivity of the names in creation of the last names has been defined; names characterized by the most activity in the process of creation of the last names have been stated.

Key words: family name, anthroponomastics, anthroponym, onomastics.